

473658

Auhlnatö

*Good luck and
1 Nov. 1921
M. W. ...*

*Lints, true col
~~~~~*

Auhinnatöö
473658

Sisusõrd.

Annalid Liitu
1. detsembril 1921 a. III
auhinna määramise
sunnitlusud,

Sessina

Tartu ülikooli Sekretär *x. y. Thambergh*

Max

väärtuste juurekasvu pealt.

1-B 18984

"Che sarà, sarà."

! Was sein wird, wird sein !

Italienische Devise.

Kirjutanded

Tartu ülikooli õigusteaduskonna võistlustööna

Alü.

Tartu, 1921.

473658

[Faint handwritten text]

[Faint handwritten text]

[Faint handwritten text]

[Faint handwritten text]

[Faint handwritten text]

[Faint handwritten text]

[Faint handwritten text]

[Faint handwritten text]

[Faint handwritten text]

[Faint handwritten text]

Sisukord.

I.
Eessõna..... lks. 5.

Liikumata varanduse väärtuse juures asv.

1. Teenimata väärtuste juures asv..... " 9
2. Üldine mõiste..... " 9
3. Näitused..... " 11.
4. Väärtuste teenimata juures asv Eestis..... " 16
5. Teenimata juures asv tuleb maksu alla panna..... " 17.
6. Teenimata ja teenitud juures asv..... " 18.
7. Erimaksustamine..... " 19
8. Maks põllumaatustuste pealt..... " 21
9. Poolehoidjad ja vastased..... " 22
10. Tulumaks..... " 24.

III. Liikuv varanduse ja liikuva kapitali juures asv.

1. Liikuv kapitali juures asv; näitused..... " 26
2. Teenimata, või teenitud juures asv..... " 27
3. Erand..... " 29
4. Liikuv varanduse juures asv..... " 29

IV.

Ajalugu.

lks.

1. Teooria looja, Maksi edenemisääd xvm. ja xrx. a.s.a.s. .... " 31.

V.

Maks väärtuste juuresasvu pealt xrx. a.s.

1. Venemaa ..... " 35

2. Saksamaa ..... " 36

3. Inglismaa ..... " 39

VI.

Maks väärtuste juuresasvu pealt septs.

" 48

Kirjandus.

" 54

Ka varemalt olid massud, nii riigised, kui ka otsekoensed,
alalt ühiste liidsete aktiivne suuremas summas - loomulik,
et see nüüd...
I. Eessõna.

Nagu meil, nii teisteski riikides nõutakse, massu poliitilist ja massusiseme arvustades, vaudsete massude vähendamist; see on ka päris loomulik praegusel ajal, kus kõigi maailma rahvaste juures märgata on piüdi demokraatsismi poole ja lasuvad ju vaudsed massud iseäranis raskelt massjate vasema kihtide õlgadel, kuna otsekoensed massud, kui need hästi ja õiglaselt organiseeritud, seda mitte ei tee.

Juba enne sõda oli kuulda nurinat massusüsteemide vastu, surdeti liigrasete massukoormate üle ja nõuti massupoliitika reviderimist - juba ühes, juba teises riigis; iseäranis teravaks on aga seisusood kujunenud nüüd, s. o. pärast laastavat, väärtusi hävitavat maailma sõda, kus valitsused sunnitud on olnud, massudest sissetulevat summat äärmuseni kõrgele ajama, et aga kuidagi riigi majapidamisega läbi saada. Eessõnnas on siin, niivõrdgi, väima pidanud riigid, kes otsekohe hirmsasse sõjamõllu ristud olid ja aus selle tagajärjel majandusline seisusood ka kõige kriitilisem.

Soome rügi 1922 a. eelarve on avaldatud ja sealt leiame, et Soome valitsusel korda on läinud uues eelarves kaudsete massade summat 40. milj. marga võrra vähendada, otsusehete maksude summa on aga 62. milj. marga võrra suurenenud. 1921 a. eelarves oli otsuseheteid masse 345 milj., nüüd aga 407 milj.. Kõige tuntavamalt on vähendatud tubaka aktsiisimaksu - 50 milj. võrra, siis väljaveo tolli 5 miljoni. Näib nagu oleks Soome valitsus tahtnud ja suutnud õigele teele lähemale saada, kuid ometi ei ole see nii: uue massuna on ettenähtud tuleliku aktsiis (mis jällegi kaudne mass) - 15 miljoni marka; see viimane asjaolu laseb kahjuks välja paista, et siin süüei mitte valitsuse hea tahtmisega, kaudseid masse vähendada, tegemist ei ole - sest siis: ei oleks uut tuleliku aktsiisi, uut kaudset massu, siseseatud. Kaudsete massade summa on ainult sellepärast vähenenud, et tubaka aktsiisid tänava mitte niipalju sisse ei tule, kui loodeti ja on siis ka uue aasta eelarvesse tänava aastane ligikaudne sissetulek üles võetud.

Kui meie nii mõneski asjas endile Soomet eesujana oleme seadnud ja lihtli õigusega, siis ei tohi meie seda mitte teha - meie 1922 a. eelarve peab parem saama, kui 1921 a., aga ka õiglasem kui see ja Soome oma.

Meil nurisetakse - sellekohased kirjutused ajavir-

jäanduse, märgusirjad valitsusele ju., nõitakse massu-
süsteemi uuendamist. Õigus on ju, et nurisemise põhjust annab aa
meie massuaparaat, kes alles noor ja vilumata tööjõudega läbi-
ajades, mõistagi, võiks massuvaluste õiglasi nõudeid rahuldada
ei suuda - peapõhjusel, mis nurisetaakse, jääb aga xüski meie
massusüsteemi ise. Väimast tuleb muuta, täiendada.

Väimastel ajal on, tähenduse massusüsteemi uuenda-
nõudmisega, mitmel puhul sündunud uus massu - „massi
väärtuste juuresõu pealt“, siseseadmisest. Et nimetatud
mass üks õiglusematist, mida praegase aja finants teoreetikud
peaasgu ühel meelel tunnustavad - süss peatame selle mass-
sa juures pikemalt.

2. Üldine mõiste.

Väärtuste teoreetiline juuresõu all mõeldakse varan-

II. Lühumata varanduse väärtime juureksv.

1. Väärtime teenimata juureksv.

Maa väärtime juureksv pealt /; Die Wertzuwachssteuer; Increment Value Duty; каргоз на конвортномыприву или реквизиционнуу имуществоу / on üks kõige uuematost maksudest, mis väärtimele aastatel mitmed omavalitsused, samuti ka riigid oma juures sisseadvud. Naga selle maa venekesest nimetatust otsuse selgub, on meil sün tegemist väärtime teenimata (реквизиционнуу) juureksvu maa alla panemisega; maa su võetakse vana väärtime juureksvu pealt, mille teostamises selle omanik vähemaksi vaeva näinud ega rahalist kulu ei ole kannud. Varnane väärtime teenimata juureksv peab olema lühumata varanduse, naga: maa, tühvide ja majade juures silma - olgu, et ta ka mujal elamiseks tulla võib. Et omale teenimata juureksvu mõistet selget pilti saada, peatame kõige pealt lühumata varanduse väärtime teenimata juureksvu juures.

2. Üldine mõiste.

Väärtime teenimata juureksvu all mõistetakse varan-

duse hinnatõusu, mis tingitud elanike arvu suurene-
misest teatud kohal, ehk mis tekkivad nende omavalitsuslike te-
gevuste ehk riigi poolt tehtavate paranduste ning uuenduste
tagajärjel, nagu: sildade, tramvaid ehitus; uulike val-
gustuse, kanalisatsioon ja veevärgi süsteemid; aute raud-
teede ehitamine jne. Maa ja majade hinnad ning
kortrite üürid tõusevad isearanis kasvavates linnades ja
seal, kus uuendused, nagu need mis ette toodud - läbivi-
tud; selle väite tõenduseks võib küllalt näituse tuua.
Ja sealjuures ei ole suuremal osal juhtumisel, vääruste
omanik ise selleks tõususe vähemaks teinud.

Omavalitsuse ajal, kui linnaomavalitsuste peavõime ainult sel-
les seisus, et linnalaste poliitilist julgeolekut korraldada ja
vahetevahel ka mõne heakorra parandusega esineb ja kui
elanike arv linnades ainult väga püsivalt kasvab, siis
ei paistnud vääruste teenimata juuresoleku silma, ega õsti-
tud rekord ka selle tekkimise põhjuseid, ega harutatud sel-
le juuresoleku õigusliku peremehe isiku küsimust. Mida rohkem
aga omavalitsused, ühiskondlikud asutused ja riik lai-
emate rahvaühikute käeväigu eest hoolitsemise harkusid, mi-
da suuremas sünguses tehtud rahalised väljaminekud ker-
visid, mida suuremale arenes ühiskondlike ja ühiskonna enes-
tunne ja kui juba teid õhida tuli, suidat katta suure välja-

minemuid - süs tõmbas enda peale tähelepanu ka väärtuste
teenimata juurekasv ning kasvati rääkima selle maa alla pane-
misest.

3. Näited.

Toon prof. Dr. L. W. Kossay järele mõned faktilised näi-
tused lükkumata varanduse väärtuse juurekasvu kohta. Dr.
Kossay on selle süsimehe lahendamise kallal õige palju töö-
tanud ja juba suuteistvõimne aasta eest (1905. a.) / 400-
vitas ta väärtuste teenimata juurekasvu üügi heaks maa alla
panna / „Kaua süs“, Dec. 1905. a. - „Dr. Kossay suuresti
nõrpsaust“ :/.

Nü tõusis Berliinis 1868 a. - 1877 a. nende majade tar-
vitanishind (omouocoms noisobaria, Nutzungswert), mis
nimetatud vaheljal mitte ümberehitusele ei olnud talnud,
suni 106,7%. Gruuevaldis tõusis kümne aasta jooksul (1887-1899)
ühe ruutsilla maapinna müügihind 40. suni 700, margani;
Scharlottenburgis, kus 1886 a. chituste alt vaba olevat maa-
pinda 45. milj. margi peale hinnati, tõusis see summa
1913 a. 400 milj. margani; Badenis tõusis chituste alt vaba
oleva maapinna hind 50 a vältusel, koha suuruse järele
- 54%, 89%, suurtes linnades suni 474% ja mõnes üügi
suni 1000%. Osa Berliini maaalast, mis loomaiä ümb-

raukonnas, hinnati läinud a.s. kolmesünnendatel aastatel 50.000.- marga peale, kuuesünnendatel aastatel olis see summa aga juba 50 milj. margani tõusnud. Tervel Preisimaal tegi see maaala hinnatõus 1899-1905 a.a. enam kui 2 miljardi marka väärtuse; esirinnas käisid linnamaad ja peamiselt suurlinnade omad.

Samasugust lüüumata varanduse väärtuse juurekasvu (hinnatõusu) võime tähelpanna ka teistes riikides; mõnel pool suuremal, teisel vähemal määral. Londoni kohta käepärast olevad andmed nägivad, et seal 25 aasta jooksul (1870-1895) väärtuste juurekasvu 300 milj. naelsterlingit on olnud.

Prof. Dr. E. Borendt kirjutas sama aine kohta („Seit Majandus“, aug. 1921 a. - „Väärtuste juurekasvu maa“) järgmist: „... Maatüside hinnatõus linnades tõmbas enese peale isäranis tähepanu. Toome sellest ainult ühe näituse. Meie ei võta selles mitte Berliini, Pariisi, Londoni, Leipzigi, Hamburgi või Viini, s. o. ilmalinna, või suurlinna, vaid tähtsuseti Jüsseri linna keskeris. Selle linna ümbruskonnas oli väärtuste juurekasvu 25 a. jooksul, 1877-1892 a. - 150, 400, 1000, 4000% ja enam... Linnad muutusid tööstuse kesksuhtades ja maatüsid, mis 60. aastatel 20-30 kopiarit muutusid massid, tõusid 100 ja enam%. 19. a.s. lõpus ja 20. a.s. alguses paistis väärt-

tuiste juurekaas veel enam silma. Süski ei oleud sealjuures väärtuste juurekaas ühes ja sellesamaa linnas mitte ühesugune, ühisud linnaosad kasvavad välja, kuna teised ködunud. Tööstuse edemise ja läbiäämise hõlbustus olid põhjused, mis maatiide väärtuse juurekaasu esile kutsusid. "

Ühe hästi iseloomustava näituse saab veel Dr. Rodzy. Kui omal ajal Moskvas tarvis oli 55. ruutülla suurust maalapikest ühe uulitsa laiendamiseks omandada (Kuznevaia nepeya jaoks), siis määras valitsuse komisjon selle lähikese maapiinna hinnaks 22.750.- rubla; 1 dekatiin maksas seega 9.720.000.- rubla... Tõusega küsib sell puhul Dr. Rodzy: „kes ütleb, kui palju süin teenimata juurekaasu?“

Ameerikalane Gustav Meyer, oma raamatus: „Geschichte der grossen amerikanischen Vermögen“, kirjutab: „1825a. ümber vaieldi Ameerikas küsimuse üle, kus kõige rikkamad maomanused tekkima saavad - kas: New-Yorkis, Philadelphia's, Bostonis, või Baltimores. Lühikene aegvaramus Philadelphia esirinnas, sest süin oli kaubandus sõige rohkeu õitsel. Kuid Erie-kanali avamisega oli vaxtus toodud küsimuse peale antud: üheainasa küpega tõusis New-York tähtsamas kaubalinnas Ameerika ühisriikides, oma seniseid võistlejaid endast kaugde maha jättes. Maahinnad hakkasid kohutavalt (verbliffend) tõusma. Sood, kivised söödud, ja

„maa, mis vee all“ (das Land unter Wasser) - saivad
mõne aasta jooksul põhjatumateks rahaallikateks. Maapiind,
mis 10, ehk 20 a. eest naeruväärt vähe maksis, tõusis järele
hinnas - tõusis mitmesaja miljoni dollarini. Samastel tingi-
mistel oli võimalik, et kõige rikkamad maaomanikud just
New-York'is ülesujuvad...

Edasi kirjutas J. Myers: „... Maaomanik võis riisida maad
võta, kui tema tahtis ja sellega teha, mis tema soovis. Te-
maal olid reeglused, mida tema tarvitas ja need reeglused
olid muutumatud. Kõikide maaomanikkude huvid olid ühe-
sugused - kaupmeeste omad aga lahkuvad, üksteisele
võivad vastuväivad. Maaomanikud võisid kindlad olla, et
maksavad maareeglused püsivad on, võisid selle järele ta-
litada; laevaäri omanik, valviku omanik ja pangapiida-
ja ei teadnud aga kunagi, misuguseid uusi reegleid juba
homme päev teha võis. Enam veel: Maaomanikul oli mõju-
võimus ja mitte kunagi äraütlev toetaja - ühiskond oli tema kaas-
omanik; kuid see ei andnud üheski mitte ühisettevõtte, kus kõik kaas-
omanikud ettevõtte kasut osa saavad: teenistus läheb ainult ühele
maaomaniku taskusse. Pea faktoriks, millest ära rippus tema
tulu, oli ühiskonna töö, mis maaomaniku maapiinna väärtuse
tõusma pani. Teiste sõnadega: tema oli mõeldav osanik (ou
stille Teilhaber); sellest oli küll, kui ta pealt vaatas; tal oli
vaja ainult maad oma väetis hoida. Tema lapsed, lapselaps-

sed ja teised järeltulijad, kuni viimase liismeni, ei
tarvitsenud ka midagi muud teha; nad võisid laiseldes röö-
mu tunda parandatud varandustest - ja isegi suuremad
ning suuremad varandused pidid neile sülle langema.
Sest: ühiskond töötab ju maaomanike heaks. Iga uulits,
mis planeeritud ja kanalisatsiooniga varustatud sai; iga
lapse, kes sündis; iga sisseriändaja; iga vabrik, iga kauba-
ja elumaja, mis ehitatud sai - kõik need olid faktorid, mis
kaasa mõjusid maaomaniku teenimata rikkastamiseks."

Kõneledes kuulsast Ameerika miljonieri John Jacob
Astor'i varandustest /: J. J. Astor suri New-Yorkis 29. II. 1848., jättes
seesord ühe suurema varanduse järele - nimelt: 20 miljoni
doll. /, ütleb G. Myers: "Kui Astor võrd muutis oma süün-
te vahel saai, siis ei loxunud ta seda enam lahti. Algu-
sest peale talitus ta kindla plaani järele: ta ei müünud
maad kunagi, vaid ainult rentis seda teatud aja peale
(harilikult 21 a.) välja. Tema pärijad talitsivad samuti.
Käiad ja suured maalapid, mis kesklinnas tema päralt
olid, lasi ta kasutamata (ehituste alt vabadena) seista
- linn kasvav aga suuremaks ja suuremaks ning Astori
maaltüvide kõr väärtus tõusis meelisegavalt. Ta ei ehitä-
nud-olguigi, et ehituste järele tungiv tarvidus oli. Tema po-
lütika seisis selles - nüüaasa oodata, kuni need, sellel maad

hädasti vaja on, tema juure paludes tulevad, et siis neile omi tingimisi ettekirjutada. Kuld aega ei tahtnud keegi temalt maad rentida, sest tingimised, mis tema ettepani, liidkõig rüüstavad. Lõpuks aga, kui enam muud väljapääseteed ei oleud - elanikkude ja äriliste arv kasvav sedavõrd, et maad uute chituste alla tingimata tarvis oli: siis niinde Astori juure ja kirjutati igasugu tingimistele alla...

4. Väärtuste teenimata juures kasv Festis.

Et meilgi, Festis väärtuste teenimata juures kasv olema, see on loomulik; suurem linnades, vähem maal ja aleviisudes. Kõhjuos ei ole minul käepärast selleskohald statistilisi andmeid meie suuremate linnade, nagu Tallinna, Tartu jt. kohta. Küll aitab ehk sellestki, kui nimetame, et Võnnusel (praegu ravituskoht Tallinna lähedal) veel 1910 a. ümbrüüld maad 50 kop. maasis, kuna see summa juba ilmaõja esimestel aastatel sadandeni tõusis - rääkimata praegustest hindadest. v. g., selle pärast maaala, mis praegu ravituskoht all, oli - miinus 1910 a. vruute 50 kop. ruutsüllast nõudes; aasta, paari pärast sai ta aga juba 3 rubla ruutsüllast ju. Mõne aastaga oli maa hind mitmesaja % võrra tõusnud - ilma, et selle omanik sarnasest tõusust ise midagi ära seki teinud. Maahind

toosis Nõmmel sellepärast, et lähemas linnas (Tallin-
nas) elanikkonnal see kitsas linn, olid uue eluameid. Paar
aastat hiljem seadis raudteevalitsus, vastutult Nõmmele el-
ma asunutele, lüüsi rongid Tallinna ja Nõmme vahel sõltu-
võimased võimaldada Nõmme elanikkonnal iga hommiku
linna ametisse ja õhtuti jälle tagasi koju sõitmist - v. G.,
müüsi krunt, tõstis aga jällegi suutsilla hind, seda võis
ta teha, tannu valitsusele, kes hõlustas läbi käimise Nõm-
me ja Tallinna vahel.

5. Väärtuste teenimata juurest tuleb maa alla panna.

L. Brentano ütles (Dr. Borenski järel): „Selle ajal, kui
omanik (maa) magab, suitsutab, joo, kui ta äril ajal ehk imber-
kolab, mõjub edasisammur rahvakas, et maapõhi, mida tema
omale oli ostnud, jääb vaupa ja väga tihki tühise kinnis-
hinnas tõuseks. Kõik, mis rahvas ja rüü tema omanduse ümb-
ruus kultuuri tõstmiseks teeb, läheb temale kasuks. Ja kui
ta arvab, et aeg on tulnud, müüb ta maatüki ära ja võ-
tab varanduse kätte, mis rahva ja rüü jõukuse ja rah-
vaaru suurenemise tõttu kasvab. Seda nimetab tema seis
omaks teenistuseks.“

Ühiskond ja rüü töötavad, õnnelikud liikumata
varanduste omanikud loikavad aga kasu. Olgused olles,

peame tunnistama, et see elaloomulik nähtus ja et see nii olema ei peass. Samane väärtuste teenimata juures tuleb massu alla panna; see ei ole sugugi ülesoh- tuse, kui vähemalt osagi sellest teenimata tulust kogu- kondade ehk riigi kasuss saaksi tagasi nõetud.

John Jacob Astori surma puhul kirjutas James Gor- don Bennett (New-Yorki „Kerald'i“ omanik ja väljaandja) 5. aprillil 1848 a. i. „Toome lugejatele käesoleva numbri veergu- del ära kirja John Jacob Astori testamendist, mille järele ta oma järeltulijatele enam kui 20. milj. dollari pärandab. Kui meie Astori kaasosanikud oleksid olnud, oleks meie temale ettepaneku teinud, et ta vähemalt pool oma varandu- sest, s. o. ümarguselt 10 milj. dollarit — New-Yorki elanik- kude kasuss ära oleks annud. Viimaste aastate jooksul on Astori varandus väärtuses kahekordsesks tõusnud ja seda; ühisvõnna usinus ja ettevõtlikkuse ning New-Yorki kau- banduse tõttu. Maateivid, mis tema poolt 40, 20 ja 10 a. eest ostetud — on just, ja ainult, New-Yorki elanikkude usinus tõttu hinnas tõusnud. On selge, niisama kui kindel on, et $2 \times 2 = 4$, et pool Astori varandusest ühis- konnale peass kuuluma.“

6. Teenimata ja teenitud juures kasv.

Kõhe alguse olgu aga tähendatud, et massu ta-

misel juures iseäranis tähelepaneldi tuleb olla; kind-
lat vahet tuleb teenimata (unearned) ja teenitud (ear-
ned increment) väärtuste juureskasvu vahel. Koomulid on
ju, et nüsugune väärtuste juureskasv, mis on teakinud oma-
niisu agaruse, ettevõtlisuse ja isialise töö läbi ning, mis
on tingitud kapitali kasutamist - ei tohi selle maas-
alla jääda. Kui see süsöl sünnis, siis see maas õig-
lusteta, mis halvaks igasugust ettevõtlisust eksistents-
pooll: ei võetaks enam maaparandust ette ega piirataks
teiste tuluriskante uuenduste poole - mille läbi aga ka so-
gu rahvamajandus sõdunemisele leks pühendatud. On
ju palju juhtumisi, kus maapind, mis ise enesest vilja-
kandmata, omariisu agaruse ja sulukate uuenduste
(soode kuivatamine, põldude siividest puhastamine jne.)
tõttu viljakandvaks muudetakse ja ühtlasi süs ka vää-
tuses tõuseb. - Samast juureskasvu maas alla panna,
see leks suurim ülevõh, mis sugust endale etteujutada
võib.

70. Erimassustamine.

Väärtuste juureskasvu ärasasutamisest üldisuse kasuks,
lelame kõige varemalt „erimassustamise“ (qui venueelid
„cueryia... od...“ üü eestistada lubatav) näol;
Iseäranis suuremates linnades Ameerika Ühisriikides,

Saksa- ja Inglismaal. Linn ehitades uue pargi, valgustades uulitsa, ehitades uue tramvai liini ehk uue silla - nõuab, kas kõik ehk osa suludest, mis linnal valjuures olund, uuesti valgustatud uulitsa ehk uue tramvai liini ääres asuvate majade omanikkudele sisse - sest: saavad ju viimased kinnises jõeses uuendustest kasu, tõuseb ju nende väärtuste, samuti selle kasutamishind (Nutzungswert) otseselt. Maja, mis enne uulitsa ja pimedas uulitsa ääres asus ja kus siis ainult vaesem rahvaüks elas, ei annud, mõistagi, seda renti, mis selle omanik pärast seda saab, kui - linnavalitsuse poolt uulits laiendatud ja valgustatud. Maja alumine kord ehitasse kaupluseruumes ümber, ülemistele kordadele asuvad jõukamad üürnikud - majaperemes saab oma majast rohkem sissetulekut, kui enne. Pariis õigustatud siis ka linna tegevüis, kui tehtud kulud osaltki nimetatud majaanikside kanda jätakse. Hebranis suur tähtsus on sarnas- tel maksudel suurtes Ameerika linnades. Chicagos, näituseks pöördus linnavalitsus 1891a. 2000-l juhtumisel erimaksustamise poole ja sai selle teel tõelst 7miljoni dollarit, kuna New-York aasta varem (1890), samast maksust 2½ miljoni dollarit sai.

Erimaksustamisest ja selle tähtsusest rahvamajanduses kirjutas pikemalt Ameerika majandusteadlane

Ed. Seligmann (Quarterly Journal of Economics, 1893 April
- „The classification of public revenues.“); samuti ka Dr. Rod-
sky. Viimane juhib peale muu, tähelepanu selle peale, et
erimassustarnist mitte ära ei vahetataks massuga väärtus-
te teenimata juuredarvu pealt; kuna esimest (erimassu)
veel iseloomustada võiks sellega, et meie ta positiivide alla
kuuluvaks arvame - tuleks aga mass väärtuste juuredarvu
pealt „massude“ (kaasru) hulka lugeda.

8. Mass põllumaatüükide pealt.

Väärtuste teenimata juuredarvu massul on palju prole-
toidjaid aga ka ägedaid vastavaid. Kuna selle üle süüski
enamasti palju ei vaielda, et linna maatüükide väärtuste juu-
redarv (nüüdane, kui see on teenimata juuredarv) massu alla
tuleb panna - on ägedad vaieldused käimas selle üle, kas
seda massu ka maal ja liisuma varanduse peale tuleb
süvennada. Paljud juuredarvu massu arjajad on ar-
vanisel, et põllumaa massu alla panna harnaxel kujul
mitte soovitar ei ole. Sealjuures kaitsavad nad oma seis-
koha sellega, kui nad veatavad, et: vaevalt võimalik saab
olema üksteisest lahutada neid algosavid mida enes-
sivaldab põllutööst kaadud sissetulek, nimelt: maarent,
töötaru ja kapitali protsendid. Kuid teisalt toonitakse
(ja väga õigesti), et ka põllumaatüükide pealt võimalik

on kestvat ja kõrged teenimata puhastaks saada. Näitu-
sena olgu toodud raudteede ehitus läbi põllumaa, jõe sivenda-
mine ehk kanaali ehitamine jõe; juba eelpool oli näidatud,
et nii käisehitatud, kui ka tühjad arundid raudteede, uute
sadamate ja sõdade ääres väärtuses suuresti tõusevad - mis
seal oeldud oli linnaomaatüüside kohta, see on täiel mää-
ral massiv ja põllumaatüüside kohta. Et pärast raud-
tee ehitamist maapinna hinnad Saue, Keila, Rääsi-
peres jne. suuresti tõusevad - see on loomulik - aga tar-
vita küll pikemat selgitust.

9. Poolehoidjad ja vastased.

See, et väärtuste teenimata juurekasvu massul praegu
süski veel palju vastaseid on, ei tähenda ühtegi selle massu
poolehoidjad soovitada. Ka tulemas massul ei omal ajal
palju vastaseid. Nii nimetas Mr. Calloch sõrd tulemas-
su - aegade massu alla panemiseks ja preemiaks valevan-
dumise ning petmise eest. John Stuart Mill (sama Mill,
kes pärast ka väärtuste teenimata juurekasvu massu alla
panemist toetab) ütles, et see mass õiglasi inimesi kõige
rängemalt rõhub. Inglise peaminister Gladstone ütles
1858 a., et see mass kõige enam rahva sõllesises lange-
miseks kaasa aitab. Kui 1842 a. Inglise peaminister Ro-
bert Peel (Peeli ministerialam astus ametisse 1. 9. 1841) puu-

Tal lamendis uue tulumaksu seaduseelnõuga esines
(vana tulumaksu seadus oli maassevõudud 1803 - 1816 a.),
süü oli temal palju vastaseid, nagu: Russell, Brogham,
G. Cornwall-Lewis ja Gladstone, aga omelt võeti „Fu-
come and Property Tax" vastu („The Income Tax Act, 1842“);
(1857 a., kui seadus täiendatud sai, jäeti sõna „Property“
välja ja nimetati seda lihtsalt - „Income Tax“). Kuu

aasta pärast, kui John Russell ise peaministriks sai, süü
ei tulnud temal enam mõttessegi tulumaksu seaduse
kaotamist nõuda - ta oli arusaamisele jõudnud, et see
maksi tarvilik ja üsni õiglasemat. Ka G. Cornwall-Lewisist
ja Gladstone'ist talvas sama vaatus - ka nemad leppisi-
vad pärast poole tulumaksuga. Praegu võetakse aga tulu-
maksu kõigis haritud riikides, sest: nagu öeldud, on see
maksi üsni õiglasemat maksudest ja pealegi armast,
kui maksuasthustuse ülekandmine õigustlike maksu ja

pealt teise peale (nepрeнoвeнoмeнe) kõige vähem või-
malis. Preisimaa tulumaksu seaduse kohta, mis kiin-
tatud 1891 a., täiendatud 1906 a. ja praegu maksuval, üt-
leb Dr. Rodsey: „24. juuni 1891 a. seadus on ühes silma-
paistavamaks Preisimaa seadusandlikeks aktiks.“

Väimased omadused on ka maksul väärtuste juure-
kavvu pealt ja võib temale seega päris kindlasti samasu-
gust võidukaiku ette kuulutada, nagu see olud tulumaksul.

10. Tulumaa Inglismaal ja meil.

Enne, kui väärtuste juuredasva massu juure tagasi minna, toon sünasamas „Sixty-third report of the Commissioners of His Majesty's inland revenue (for the Year ended 31st March, 1920)“ järelle mõned huvitarad andmed tulumaa sisetulude üle Suur-Britannias. Nii saadi tulumaa neto sisetuludeid:

Tabel N1.

aastad.	Summa naelsterling.
1909-10	12,752,098.
1910-11	60,505,094.
1911-12	41,315,655.
1912-13	41,112,686.
1913-14	43,901,763
1914-15	59,423,831
1915-16	112,372,936
1916-17	186,538,039
1917-18	214,856,990
1918-19	257,707,799
1919-20.	317,029,475.

Kümme aasta jooksul on sisetulude tulumaa neto £12,752,098-1- pealt tõusnud £317,029,475-1-.

— Järgnev tabel (N2) näitab, kui palju saadud sama 11a. jooksul tulumaa neto sisetulude Suur-Britannia ühisriikides osades.

Tabel N2.

aastad.	Inglismaa.	Shottimaa.	Iríimaa.	Kuningriigi kogu.
1909-10	10,501,529	1,862,945	387,624	12,752,098
1910-11	53,815,998	4,863,862	1,825,234	60,505,094
1911-12	36,737,258	3,372,599	1,205,800	41,315,655
1912-13	36,340,529	3,605,312	1,166,845	41,112,686
1913-14	38,974,376	3,765,769	1,161,618	43,901,763
1914-15	52,057,495	5,769,827	1,529,509	59,423,831
1915-16	98,974,043	10,489,891	2,912,502	112,372,936
1916-17	164,744,625	17,285,775	4,507,639	186,538,039
1917-18	189,128,286	20,709,630	5,019,124	214,856,990
1918-19	226,114,635	25,666,524	5,926,643	257,707,799
1919-20.	278,739,791	30,396,824	7,892,860	317,029,475

Suur-Britannia eelarvesse oli 1919/20 a. kohta sissetule-
kuna tulumaksust ülevõetud £ 312,000,000 -/-, saadud oli aga,
nagu toodud tabelitest näha, £ 317,029,475 -/-, ehk
£ 5,029,475 -/- rohkem, kui ettenähtud.

Eesti Vabariigi 1921 a. eelarvest liigame korraliste tu-
lude rebrüüsi alt loodetavat sissetulekut 1920 a. tulumaks-
ust £ md. 300,000,000.-, millele juurearvates eelmistete aas-
tate maksu £ md. 100,000,000.-, trahvi sissetulekud readeuste
rikkumiste eest £ md. 1,500,000.- ja vüviter protsendid £ md.
800,000.-, x aane kogusumma £ md. 402,300,000.-

ja 77,25 - maksu püüetud 107,25, 1891a 44. lattu, mis välja
lasti ainult 78, maksu hiljem 106,75 juul. 1906a langusid vii-
saks ülalnimetatud hilandusest hinnad 75.-76, et mõni
aasta hiljem jätta tunda. Loomulik, et need hinnad, mis, üldiselt
1906a 1891a 7% sügiltama jäteti võteti, maastis nende eest
76 - mõni aasta hiljem, mis ülalnimetatud paberite hinnad
jätta ilmsel loendavad, x aured summad teadetakse; arusa-
dan on, et suurem osa nende kapitali hinnatub haldajate
et rippunud nende hinnate loomulikk, sellest on jätetud ju-
hustiselt ilmsel.

Dr. Kotsay nimetatud summat arvestatavate juu-
reannude ja soovitatavate maksu alla panemise - alusand, mis
juurearvu liigumata võrreldakse jäteti.

Võtan veel mõned sissetulekud arvestusse. Valtis us stus-

III. Liikuvate varanduste ja liikuva kapitali juurekasv.

1. Liikuvate kapitali juurekasv; näited.

Samuti, kui liikumatute varanduste juures, võime väärtuste juurekasvu tähelpanna ka liikuvate varanduste ja liikuva kapitali (sh. ka liikuvate varanduste juures), olgu selle väite toenduseks süüsamaks etteotsitud mõned näited. - Nii maksis Venel rügi 1889 a. laenu, mis sugune turule lasti kursiga 86,45 veel samal, väljandmise aastal - 105; 1893 a. 4% laenu, mis välja lasti kursiga 97,25 - maksis pärast poolte 107,25; 1891 a. 4% laenu, mis välja lasti kursiga 98, maksis hiljem 106,75 juul. 1906 a. langusid väär-^{rügi}vide üldnimetatud võlakohustuste hinnad 75, -76, et mõni aasta hiljem jälle tõusta. Loomulik, et need väär-^{rügi}vide, kes, ütleme 1906 a. 1891 a. 4% rügi laenu pileteid ostsid, makses nende eest 76 - mõni aasta hiljem, kui nimetatud paberite hinnad jälle ülesse lausuvad, suured summad teenisid; arusaadav on ka, et sarnane liikuvate kapitali hinnatõus kuidagi ära ei rippunud nende väär-^{rügi}vide tegevusest, kellede käes paberid juhuslikult olid.

Dr. Rodsky nimetab sarnast kasvutõelist juurekasvu ja soovib seda maksu alla panna - ühises, kui juurekasvu liikumatute varanduste pealt.

Võtame veel mõned väär-^{rügi}vide näited. Valitse usku -

tal ehitada mõnele jõele uut silda, laiendada raudtee de-
võrku, ehk asub enneolevate raudteede veereva materjali täie-
damisele - kõigi selle tagajärg on, et vastavate tööstuse ettevõtete
aktiivad kogu hinnas tõusevad. Riigivalitsus on sunnitud
tegema uut laenu, mille realiseerimine antakse pankade
konvortsiumi kätte. Kõne tõusevad hinnas nende pankade
aktiivad, kes kuuluvad sellele ühendusele, kelle koostis
eraldatud uue laenu realiseerimine - see künnib: divi-
dendide tõusu lootust.

2. Teenimata, või teenitud juurekasv.

Kas tuleb maksu alla panna ka sarnane riigi võla-
kohustuste, aktiivate ja obligatsioonide väärtus juurekasv?

Ka selles küsimuses lähivad uusema aja finants teo-
reetikute arvamusel kokku - kuna ühed ka liikuvate kapita-
lide väärtuse juurekasvu maksu alla paremest õigesti pa-
vad ja seda koguni nõuavad, on teised jällegi selle vastu.
Kõige ägedamaks selle maksustamisvüest poolehoidjaks
tuleb vist küll dr. Rodsky't lugeda. Kõneledes liikuva ka-
pitali väärtuse juurekasvust, ütles ta: „Riigi sarnas, kui
ta suurema osa sarnasest teenimata juurekasvust endale
nõuab, oleks täiesti õigustatud; ühtlasi oleks aga ka see
maksi riigile heaks mõnetulenu allikas.“ Nagu tsiteeritud
selgub, peab dr. Rodsky ka liikuva kapitali väärtuse tõusu

teenimata juurekavvus ja nõual^{veis} selle massustarnist.
Kui meie ka leppima peame sellega, et liikuma kapitali juures
ilmsiks tuleb teenimata juurekavv - ei saa ükski ühine da
nõudmisega, et see juurekavv massu alla vaast pantud pest.
maatõukude juures on hiinatõus peaaegu alati tõusva jõesse,
liikuma kapitali juures aga mitte. Väärtpaberite hiinatõus
on suuremal osal juhtumisel ainult lihtsena aeg massu, mil-
lele pea alati tagastamine veel järgneb.

Dr. Borendt, kes ka selle massu vastaste hulga kuu-
leb, ütleb: „Suur osa kurvi kasvust on majanduslike ülitoodan-
gu teatud ettevõttesse tagasi juhtimine. Meie võime küll ole-
tada, et aktsionärid ei veda tööd ei toimetada, vaid mitme-
sugused fond, direktorid jne. Rõõgi, kui ka rahva vaate-
punktist ei ole selles mingisugust vahet. Aktsionärid on
isada kollektiiv - isia, kes suuremaid tagajärgi tahab sa-
vutada. See on isada tagajärgede saavutamise vabast võist-
luse toodangute ülesvõtmise viis. Nii siis ei ole see
mitte teenimata juurekavv.“

Nõudmine, et liikuma kapitali perioodiline juu-
rekavv väärtuste juurekavvu maksust vaba oleks, on seda
loomulikum, kui arvesse võtame, et ajutine väärtpaberite
kurvivahet kasvab nii kui nii teisel teel juba massu alla
kõik; maakeri mass jne.

3. Erand.

Üks juhtumine on viisi olemas, kus väärtpaberite omanikud teenimata kasu saavad. On ju teada, et peaaegu igapäev teatud hulka väärtpaberite nende ühe osale omanikekudest kaduma läheb, küll; tulekahju läbi, lihtsa kaotamise juures (kuu kaotatud paber kellegi poolt leitud ei saa), laenuõnnetuste juures merel jne. Varnane väärtpaberite ühe osa omanikekude õnnetus on praegusel ajal, sama väärtpaberite teise osa omanikekude õnn ning aitab viimaste teenimata rikastamisest kaasa. Täädavalt kaduma läinud paberite pealt ei tule ettevõtte makssta dividendi, kustutamise kapitali arvele tekib ülejään jne. — ja kõik see tuleb kasuuse sellele osale teatud ettevõtte asutajate hooldajatest, seda tabanud pole õnnetus — paberite kaotamise ajal. Siin talitavad õigesti need, kes nõuavad: rüü tunnustagu varuaxid liikuva kapitali osad peremehele varanduseks, mis sell juhtumisel rüügi omanduseks saaks, leues omale keega uus sõnnetuleku allika — vellearende, et nüüd ühiskond õnnelikud teenimatult rikastuvad.

4. Lühisa varanduse juureskasv. Maa antiik asjade, maalide jne. pealt, sõjakasumaks.

Arutades lühisa kapitali juureskasvu leidmine, et siin võimata leida püsivat väärtuste teenimata juureskasvu, mis —

parast ka maksutamist juttu ei saa olla. Peale ühe erandi, viimase näituse, kus tõesti teenimata juurekasv ole-
mas ja mille riigi kasu arakasutamise nõudmist siis ka toetamine.

Koopis ise liigu on aga liikuva varandusega, ka
süü teib väärtuste juurekasv, teib teenimata juurekasv
ja see viimane tuleb maksu alla panna. Tuba Adolf
Wagner esineb samasuguse nõudmisega, kuid alles viimastel
sõjaaastatel on nüüskasvade jõutud, et antiik asjade, va-
nade maalide, kalliskasvade ju. väärtuse juurekasv teeni-
matamata on tunnustatud ja see maksu alla on pantud. Nii
seati Itaalias 1917a. (Dr. Berentsi järel) isirahaline
tempelmaks sine kalliskasvide, pärlide, kuld- ja hõbe-
asjade ju. pealt; müüvama asjade pealt, mis kalliskas-
videga kaunistatud. Maksu võetakse osta ehk müügi
juures; maks on progressiivne, 3-10% asja väärtusest;
maksu alt on vabad hõbeasjad, millede väärtus kuni 25
lir. 1917a. on ka Daanimaal käsitatud maksu maalide,
kallihinnalise mööbli ja antiik asjade pealt.

Veel võiks sünnamata nimetada viimastel aastatel
mitmel pool käsitatud sõjajärgse maksu, mis
sõjajärgel kaadud suurte kasude peale.

IV. Ajalugu.

1. Teooria looja. Maausu edenemiseaiaik XVIII ja XIX a.s. a.s.

Väärtuste teenimata juurekavvu mõiste tekkis Inglis maal aastasadade eest. Selle maausu teooria looja on võib küll õigusega James Mill'i, Inglise rahvuslist majandus teadlast lugeda. Tema väitas, et maa eraomandus, mis omal ajal õigesti tunnustatud, süüsi kahtlase iseloomuga on. Olguki, et olusordis, mis aastasadade vältusel tekkinud, revolutsioonilisel teel ega ühel hooil muuta mitte korralik ja seega mitte soovitan ei ole - peab ta selle vastu täiesti otstarbekohaselt ühisvõtte teenimata rivaatanist teisel teel äraarvamist rüügi kavaks: selle läbi, et rüü ova võtab väärtuste juurekavvust, mis tekkinud ilma omaniku kaasabitä, sellekonna arenenise tõttu.

Samal ajal (XVIII a.s.) tekkis ka teiste Inglise majandusteadlaste, nagu: Adam Smith'i, Rikardo, John Stuart Mill'i ja pärast poolte ka ameerikalase Henry George'i kirjutustes umbes samasuguseid mõtteid.

Prantsusmaa on aga esimine rüü, kus maausu väärtuste teenimata juurekavvu pealt vähestele. Saksas majandusteadlane Weili andmete järele on see vündinud Napoleon I ajal, viimase dekreedil põhjal 1807a. See dekreet andis luba maaomanikudelt, kellede maatikid teenimatult

hinnas tõusnud, võtta üldiselt kasu kuni pool saadud puhaskasust. Tegelikult elas siin Prantsusmaal seda massivõitlusvõistlust mitte tarvitanud.

Kuna XVIII a.s. veel võrdlemise vähe velle riiglane maksu peale tähelepanu juhitakse, muutub XIX a.s. asi tuntavalt. XIX a.s., iseloomis velle teisel poolel, algas õhku- Euroopa, peaaugaliselt Saksamaal, suure linnade juureskavamine ja ühenduse vellega suur linnade maastike rendihindade tõus ning palaviku vormane spekulatsioon maastikega. Kõik see pidi loomulikult selle aja majandusteadlaste, finantsteoretike ja ka tegelike poliitike tähelepanu enda peale tõmbama. Mõne ainsid Saksamaal algavad võitlust väärtuste juureskavu massu üheseadmise eest kuuluv majandusteadlane Adolf Wagner (tema võned 1872 a. ja 1879 a. „Verein f. Soc. Politia“ korraldusel), A. Meyer jne. Ühisvõitlus Saksamaal linnade vastu mass väärtuste juureskavu pealt, algugi iseloomis sel ajal, velle. See vündis Baseli, Lübecki, Hamburgi ja Bremenis - kus kruutide- ja majadeomanisoid ilmselt tulnud väärtuste juureskavu pealt iseloomis massu pidiid massina. Kuni 1. aprillini 1909 a. võeti Saksamaal mass väärtuste juureskavu pealt 259-ast kogummas, kus peaaegu 8 milj. elaniku. 55750 kogummas ei olnud see mass süsai veel ellu vieldud (Prof. Dr. H. Köppe, -

„Das Schicksal der Reichszunachsstener“, Annalen des Deutschen Reichs, N 9 u. 110; 1910.). Friedrich List, kes Austria valitsuse eesandel 1845 a. majanduslike uuenduste kava kokku seadis, soovitas väärtuse, et valitsus väärtuse juurekärve massu alla paneks - see ühendamise olla õigustatud, sest see ju rükk, ehitades raudteedid jne., selleks kaasa aidanud, et maapinna hinnad mitmekümnele võrdelt on tõusnud. Inglismaal võetasse 1871 a. maomaniakunde uuenduse seltsi programmi järgmine punkt sisse (Dr. Berendti järel): Riik peab teatud massu läbi tõusvat maaväärtust, kuigi mitte tervelt, küs vähemalt suuremat osa sellest tõusnud väärtusest tagasi võidma, sest see väärtuse tõus oleks loomulikult rahvaarvu kasvamisest ja jõu-
susest, ilma, et omanik selleks kuidagi kaasa aitaks. Omanikele peab küsaki õigus jätama oma maid riigile edasimüüja, turuhindadega, mis sellel ajal maksivad on, kui see põhimõte reaktiivs saab.

- Nii lähidalt XVIII ja XIX a.s. a.s. Olgugi, et siis juba esimesi katseid teha, et väärtuste teenimata juurekärve kogukondade ning osalt ka riigikarvna massu alla panna - ei nihku asi küski palju kaugemale kavatsustest ega saa ka mass väärtuste teenimata juurekärve pealt lapsekingadest välja. Kõrjutatakse aga XIX a.s. asemel XX a.s., pöörab ka väärtuste

teenimata juurekasvu massu ajaloo raamat uue lehe-
külje. Süt peale algab selle massu uus edenemis ajajärk ja
võidusaik. Mass väärtuste juurekasvu pealt loob omale
väärikuse koha teiste masside kõrval ja mitte ainult kogu-
kondade, vaid niid ka juba ühikude liidustikele an-
täänas.

See profunne Rodney Milligan, Grogoff ja noorem
est Pogoljynoff, Tundaklytsoff ja Viitlinski. Ühes meel-
dles massu printsiipide üle, võrdlevad Ven tsaritsad stseid
sellest massist ainult kui liimade kasa võitlast ja massi-
djentina simele abileade juures, peale viimase, väärtuste juu-
ras liimade liimimata varanduse pealt. Massi Dr Rod-
ney kõval, nagu seda selgus käiglane, massu kalenda-
rist ka liimata varanduse ning liimata kapitali peale
ja selle võitlast mitte isegi liimata varanduse ja ainult
liimata pealt, vaid ka põllu maatiivide ja chit-
te pealt ja sügi kassas.

Tegelikkusele armonidant ei jõutud Venemaal sel-
le massu võjut mitte. Sündis enamiline piire ja ans va-
litsus seadile sudale rahvamajanduse poliitikaas koopis
liimata simele üle. Kõrbati jätkimast evolutsion-
list teid, kommunistlike valitsus aas unapiana ja
majade riigistaminele - mis selle tagajärg, see on aasile
simele selgesti ööde: majad languvad aas, hävi-
aas ja aasipendur lähel iga päeva suuremas

V. Mass vääruste juured arv pealt XX. a. s.

1. Venemaa.

Vene teadusmeestest, kes uurivad finantskirjanduses vääruste teerimata juured arvu massu värsseadust soovitavad, olgu nimetatud professorid Rodsky, Illigulin, Orloff ja nooremastest Bogoljéff, Tverdohljéff ja Niviténski. Ühel meelel olles massu printsiipide üle, kõnelevad Vene teadlased küsivad sellest massust ainult kui linnade heaks võetavast ja massu-objektina ainult tööliste juures, peale erimehe, vääruste juurde arvu linnade liikumata varanduse pealt. Ühesi Dr. Rodsky nõuab, nagu seda selpool käigime, massu laiendamist ka liikuva varanduse ning liikuva kapitali peale ja selle võtmist mitte üksi linnade kasutusse ja ainult linnamaade pealt, vaid ka põllumaatüside ja ehituste pealt ja riigi kasutusse.

Tegelikkuse sammudeni ei jõutud Venemaal selle massu arvu mitte. Sündis enamline piire ja uus valitsus seadis endale rahvamajanduse poliitikaas hoopis teisugused sihid üles. Koobuti järgimast evolutsionistlik teed, kommunistiline valitsus asus maapiinna ja majade riigistamiseks - mis selle tagajärg, see on tööliste küllalt selgesti teada: majad langevad kokku, hävinevad ja korteripundus lähel iga päevaga suuremas

- Olgugi, et elanikkude arv linnades väheneb.

2. Saksamaa.

14. veebruaril 1911 a. seadusega (oma 57. §-iga) seati Saksamaal sisse rügi keemi võetav mass väärtuste juurekasvu pealt (Die Wertzuwachsteuer). Massu ei võeta sel juhul, kui müüdava väärtuse hind ei tõuse - ehitate all oleva maateini juures üle 20.000 marga ja ehitate all vaba oleva maateini juures üle 5000 marga; massu võetakse aga ka siis, kui: müüa viimaste aastate viimasele tõusnud on üle 2000 marga aastar ja ka sel juhul, kui teada on, et müüa maa ja majadega kaupleb (Terrainhändler). Massu ei võeta, kui lapsed varanduse omandavad vanematelt ehk lähematelt sugulaselt, nagu ommet ju. ja veel mõnel teisel üksikul juhul. Massu alla käib ka see hinnavahel, mis on olemas müügi- ja ostuhindade vahel. Juhul, kui müügihind teadurata, võetakse aluseks normaalne maateini hind teatud ushal, teatud ajal.

Nagu öeldud, käib massu alla see hinnavahel, mis on olemas ostu- ja müügihinna vahel, lubatud on aga sealjuures mõnesugused mahaarvamised, misvõrguste iseloomust ja suurusest seaduse võnelevad mitmed punktid.

Mass on progresiivne ja algab siis, kui teenimata juurekasv tõuseb üle 10% varanduse omandamishinnast, ning võetakse siis riigi heaks 10% sellest juurekasvu sum-
mast. Kui juurekasv on 10-30%, siis võetakse massu 11%;
kui juurekasv on 30-50%, siis - 12% juur. Riigi heaks
võetava massu ülemmääraks on 30%, mida võetakse
sordadel, kui juurekasv on 290% ja suurem.

Juurekasvu hindamise juures võetakse aluses hin-
nad, mis valitsesid 1. jaanuaril 1885 a.

Ka sel juhtumisel võetakse hinnavale väljaar-
vamise juures aluses omandamishinnana 1. jaanuari
1885 a. hind, kui varandus - olgugi, et omandatud oli
mitu aastat enne 1. jaanuari 1885 a., kuid siiski vähem,
kui 40. aasta eest ja kui omanik ei saa kindlaks teha,
et tema juba selle ajal rohkem oli maksnud 1. jaanuari
1885 a. normaalhindadest. Kui omandamine kuulub
ajajärku enne 1845 a., siis võetakse arvesse hinnad, mis
olivad selle ajal; jällegi väljavõttega: kui omanikul või
malil kindlaks teha, et tema rohkem maksnud, kui
olivad seagved normaalhindad - ning võetakse siis
ka arvesse faktiline varanduse omandamishind.

Summad, mis väärust teinimata juurekasvu
maksust saadud, jaotatakse järgmiselt: 50% läheb
keiserriigi (müüd kobarriigi) kasuks, 10% vastava osari-

gi ja 40% nende omavalitsuste kaotamise, kelle püüdnud
asul maksualuse varandus ja kellele kuulub tegelik maks-
sustamine.

Peale nimetatud 40%, mis omavalitsused riigi heaks
võetavast juurekasvu maksust saavad, võivad need ka omalt
poolt veel eraldi maksu võtta - lisamaks ei tohi aga üle 100%
olla summast, mis neile osaks langeb riigi heaks võetavast
maksust. Ühes lisandusega ei tohi väärtuste juurekasvu maks
üle 30% juurekasvust, ehk kõrgemale maksu ülemmäärast
lõusta.

Saksamaa väärtuste juurekasvu maksu seadus, mis
välja kuulutatud 18. veebruaril 1911a. astus jõusse sama aast-
ta 1. aprillil - on tarvilisel seega juba ümarguselt 10 aastat
ja võetakse seda maksu praegu Baieris, Saksenis, Veenis
ja Preisimaal. Varem aga veel, kui ülalnimetatud koh-
tis, seati see maks Saksamaa poolt 1898a. Kõna valitsu-
se käest renditud maaalal - Kautshau's sisse. Sün pid
maatüki väärtus iga 25 aasta järel uuesti hinnatud saa-
ma, mille järel siis maks väärtuste juurekasvu pealt
oleks määratud. 1914a. lähel Kautshau aga Saksamaa-
le kaduma; ei saadud seega väga kavatsust täielikult
läbiviia, ega ole võimalik sellepärast arvustavalt selle
maksu tagajärgede juures, nimetatud maaalal, platada.
Kahjuks puudub minul ka teine osa statistili-

See materjalist, mis käis Saasamaa enda kohta ja mida minul lühikese aja tõttu, kus mul seda tööd kirjutada tuli - võimata oli muireteda.

Keame leppima nende väheste andmetega, mis leiame selle maa tagajärgede kohta (Saasamaal) Dr. Berendts'i kirjutuses, "Este Majandusies", september 1921 a., kus viimane ütleb: "Väärtuse juurekasvu maa liimades ei annud ürväimete kogumisele mingisuguseid, isearauis hülgavaid tagajärke, kuid ta ei toonud ka mingisugust vahju, nagu seda selle maa vastased ette olid kuulutanud. Neite chituste vähendamist ei duud ka mitte märgata."

3. Inglismaa.

1910 a. esines kloid George riigi elarviga, kus etteuähitud oli ka maa väärtuste juurekasvu pealt. Kordide palat ei aiunitanud elarvet; parlament saadeti laiali. Selle peale vaatamata võidak kloid George ja "The Finance (1909-10) Act'i, 1910" jäevad püsima "The Land Values Duties" - "Maapinna väärtuste maaud", missuguste alla kuuluvad: 1) "The increment value duty", shx - "maa väärtuste juurekasvu pealt"; 2) "The reversion duty", shx - "pärandusmaa"; 3) "Undeveloped land duty", shx - "maa harimata maa pealt"; 4) "Mineral rights duty", shx -

„maksu maapõue varanduste kasutamise eest“ ja 5) „Excise mineral rights duty“.

Maksu väärtuste juures arvust pealt võetakse 20% juures-
arvust ja ainult siis, kui see juuresarv tõuseb üle 10% -juuresarv,
mis alla seda, maksu alla ei käi. Juuresarvu maksu alt on
vabad ka varasemad põllumaad ja väikesemad majad, kus
viimaste aastate sissetulek mitte üle teatud piiri ei ole tõusnud,
misugune omavõrre seaduse eraldi üles antud.

Maksu võetakse: maadest miingi juures; omaniku
surma puhul ja maadest rendile andmise juures, mitte vä-
hem, kui 14 a. peale. Juridiliselt isikutele võetakse seda maks-
u iga 15. a. järel, kus varandus igasord uuesti hinnatud saab.

Alljärgnev tabel (N3) näitab meile, kui palju saadud
Suur-Britannias netto sissetulekuid Increment Value Duty'st,
selle maksu sisseseadmise (1909-10) aastast kuni viimase, niidat-
lainud (1919-1920) aastani; ühtlasi on samas tabelis, 2-4
rubriikis, näidatud igaaastased selame summad, mis selle
maksu sissetulekuna üles võetud.

Tabel N3.

aastad.	Selame sum.	N. sissetulek.	aastad	Selame sum.	N. sissetulek.
1.	2. £	3. £	1.	2. £	3. £
1909-10	20.000	— x)	1916-17	100.000	67.088
1910-11	20.000	127	1917-18	30.000	103.005
1911-12	50.000	6.127	1918-19	110.000	183.321
1912-13	30.000	16.981	1919-20	120.000	135.823.
1913-14	20.000	34.199			
1914-15	55.000	48.816			
1915-16	60.000	46.070			

x) Maksu sisseseadmise aasta.

Tabel N4 näitab, kui palju sellest Suur-Britannia Increment Value Duty netto väsetuleku kogusummast saadud Inglismaal, Šottimaal ja Färimaal. Asumaaades ei ole Suur-Britannia veda maksu mitte väsetulekut.

Tabel N4.

aastad.	Inglismaa.	Šottimaa.	Färimaa.
(1)	(2) £.	(3) £	(4) £.
1911	102	25	—
1912	5.701	392	34
1913	8.861	7.962	158
1914	25.653	6.850	573
1915	40.357	7.973	1115
1916	39.859	3.762	2459
1917	61.487	4.616	985
1918	93.864	6.080	3.061
1919	164.950	15.012	3.353
1920	126.205	7.331	2.287

Olgugi, et väsetulek^{mis} Suur-Britannias väärtuste juurekattu maksust esimeste aastate jooksul saadud, mitte üheksa kuud ei ole - võib siiski, silmaspidades asjatu, et see väsetulek siiski üldelt iga aastaga suurenenud on, mille maksu tagajärgedega rahule jääda.

Meie nägime selgust, et The Land Values Duties alla, peale väärtuste juurekattu maksu, veel teised maksud, mis lähedaver sugulusega esimesega - kuuluvad. Ei ole sellepärast asjata ka nende maksude, nagu: Reversion duty, Underdeveloped land duty jne., juures lähemalt platada, et - üks lõpuks üldist põlvi saada maksudest, mis

voia põhjenerad ühel alusel: maksustada väär-
tuste teenimata juurekasvu ja ühisiute rüüstamist koogu ühis-
konna kodule.

Kõnupidades ülalantud järjekorast, kuuluvad
niind vaatluse alla „The Reversion duty“, ehk-pärandusmaks.

Tabel N5 näitab, kuipalju on sellest maksust
sissetulekut loodetud ja kuipalju tegelikult saadud netto
sissetulekut Inglismaal, Šotlismaal, Firiimaal ja kogusum-
mas Suur Britannias 1911a. - 1920a.

Tabel N5.

a.a.	Inglismaa	Šotlismaa.	Firiima	S. Britannias	Selarne
1.	2. £	3. £	4. £	5. £	6. £
1911	249	8.	—	257	90,000
2	22,482	16	123	22,621	50,000
3	44,349	599	3,031	47,974	125,000
4	79,386	407	648	80,435	100,000
5	19,099	21	194	19,313	130,000
6	11,546	13	237	11,796	10,000
7	17,779	3	227	18,009	10,000
8	22,024	9	1091	23,164	15,000
9	38,752	—	469	39,221	25,000
1920	15,480	—	257	15,737	20,000

See maks on progressiivne ja võetakse seda
1-10%.

Färquib „The Underdeveloped Land Duty“, ehk
maks ülesharimata ja äetud maapalt. Tabel N6 võneleb
selle maksust saadud sissetulekutele.

Tabel N 6.

a.a.	Inglismaa	Šottimaa	Férimaa	S. Britannia	Šelane
1.	2. £	3. £	4. £	5. £	6. £
1911	2,357	—	—	2,357	280,000
2	28,130	817	—	28,947	200,000
3	94,378	1,887	1,587	97,852	100,000
4	255,435	9,649	9,832	274,916	325,000
5	3,090	5,540	22	8,652	230,000
6	— 795 ^x	168	— 11 ^x	— 638 ^x	—
7	— 187 ^x	—	— 9 ^x	— 196 ^x	—
8	76	1	— 3 ^x	74	—
9	59	—	3	62	—
1920	52	—	—	52	—

^x) tagasimaksud.

Seda maksu võetakse maa pealt, mis ehituste alt vaba, kus ei ole elumajapid ega teisi ehitusi, kas tööstus- ega kaubandusettevõtete jaoks. Ta on see maks veega nagu trahviiis velle eest, et maapinda lastakse kasutadaalt veista. Võetakse 1% iga 20 mh. väärtuse pealt, ehk 5%. Maksu alt on vabad puigid, siid ja lagedad platsioonid, kui need rahva tarvitamiseks avatud.

„The Mineral Rights Duty“, ehk - maks maapõue varanduste kasutamise eest. Tabel N 7 näitab, palju vellest maksust saadud netto sissetulekut.

Tabel N 7.

a.a.	Inglismaa	Šottimaa	Férimaa	S. Britannia	Šelane
1.	2. £	3. £	4. £	5. £	6. £
1911	430,731.	78,985	614	506,290	700,000
2	362,957	72,461	781	436,193	400,000
3	241,088	32,311	576	273,915	290,000
4	296,830	47,996	577	345,343	305,000
5	287,809	49,417	454	337,680	310,000
6	267,932	40,096	483	308,571	280,000

Tabel N7 järg.

1917	252.332	33.735	338	286.405	290.000
8	217.319	44.326	484	262.129	255.000
9	229.803	22.158	316	252.277	270.000
1920	212.234	41.272	386	253.892	260.000

Siin võib maksu alla kaevanduste omanikele võissetulek-
 selle eest, et neile õigustatud kaevamisega toimetada; võetak-
 se 14k. iga 20. mh. pealt, ehk 5%.

Sõnetulek, "The Excess Mineral Rights Duty'st".

Tabel N8.

a. a.	Inglismaa	Shottimaa	Irimeaa	S. Britannia	Selaru
1.	2. £	3. £	4. £	5. £	6. £
1915-16	3.078	—	Z	3.078	—
1916-17	110.999	41.833		152.832	75.000
1917-18	186.284	76.252		262.536	100.000
1918-19	172.946	62.040		234.986	295.000
1919-20	174.393	70.699		245.092	100.000

Need leevimused, mis kuuluvad "The Land
 Values Duties" alla ja oma alguse saanud "The Finance
 Act'iga, 1910." —

Allpool loju toodud veel aolus tabelit, mis
 peiltselt kujutavad Suur-Britannia võissetulekust võt-
 kidest ühist määsudest.

Tabelist N9 selgub, et ¹⁹¹⁹1920 a. oli võikudest
 ümeltatud määsudest kokku võissetulekust ettenähtud
 £500.000.-, on aga saadud £650.596.-, ehk £150.596.- rohkem.

Tabel N9.

"The Land Values Duties for the year 1919-20."

Uusiud maksud.	Selarve summad	Netto sissetulek valsterlingites.			
		Englison.	Shottion.	Firiinaa	S. Aritannia.
Increment Value Duty...	120,000	126,205.	7,331	2,287	135,823
Reversion Duty	20,000	15,480	—	257	15,737
Underdeveloped Land Duty...	—	52	—	—	52
Mineral Rights Duty.....	260,000	212,284	41,272	386	253,892
EXCEPT Mineral Rights Duty...	100,000	174,393	70,699	—	245,092
Total Land Values Duties	500,000	528,364	119,302	2,930	650,596

Tabel N10.

a. a.	Selarve summad.					Tegelik netto sissetulek
	Increment Value Duty	Reversion Duty	Underdev. Land Duty	Mineral Rights D.	EXCEPT Mineral Rights Duty	
1909-10	20,000	90,000	140,000	350,000	xxx)	4)
11	20,000	90,000	280,000	700,000		509,025
12	50,000	50,000	200,000	400,000		493,888
13	30,000	125,000	100,000	290,000		436,722
14	20,000	100,000	325,000	305,000		734,893
15	55,000	130,000	230,000	310,000		413,961
16	60,000	10,000	xx)	280,000		368,817
17	100,000	10,000		290,000	75,000	524,138
18	30,000	15,000		255,000	100,000	650,908
19	110,000	25,000		270,000	295,000	709,867
1919-20	120,000	20,000		260,000	100,000	650,596

* Selarve sissetulekide arvata; ** vaata tabel N6; *** vaata tabel N8.

Tabel NII.

a. a.	Increment Value D.	Reversion Duty	Underlop. Land D.	Mineral Rights D.	Excess Min. Rights D.	Korras netto sissetulek.
1910-11	127	257	2,351	506.290	xx)	509.025
12	6.127	22.621	28.927	436.193		493.888
13	16.981	47.974	97.852	273.915		436.722
14	34.199	80.435	274.916	345.343		734.893
15	48.316	19.313	8.652	337.680		413.961
16	46.070	11.796	x) -638	308.571	3.078	368.817
17	67.088	18.009	-196	286.405	152.832	524.138
18	103.005	23.164	74	262.129	262.536	650.908
19	183.321	39.221	62	252.277	284.986	709.867
1919-20	135.823	15.737	52	253.892	245.092	650.596

x) tagasimaksud, vaata tabel N6; xx) vaata tabelid N8 ja N10.

Selle üheteistkümnel aastal (1910-1921) jooksul, kus maks väärtuste teerimata juurekasvu pealt (The Increment Value Duty) ja teised, mis kuuluvad „The Land Values Duties” alla ja mis tuguvad elluviidud „The Finance Act’iga, 1910” – on viimane ise mitmel puhul ja mitmesuguseid muutusi, parandusi ning täiendusi üle elanud. Nii leiame märksusi selle kohta „The Income Tax Act’is, 1918”; „The Finance Act’is, 1919”; samuti ka „The Finance Act’is, 1920”. Kõigi neis on ette loetud paragrafid ja punktid, mis „The Land Values Duties” muutmise, ehk täiendamise alla võetud. Et minul aga algselt käepirast ei ole „The Finance Act’is, 1910” eumort – ega ka vahetabelid „Act’ist” (1910-1918), siis on mul võimata neid muutusi jälgida. x)

Igatähel peab sellest, mis öeldud väärtuste teenima-
ta juuresarvu maksu võtmise ja tagajärgede kohta Inglismaal
- küllalt selgunud olema, et see mass elujõuline ja püsima
sundab jääda nimetatud riigi elaneks. Vähe sellest - mitte
ainult Inglismaal (ja Saksamaal, kus see maks sarnuti sisse-
seatud) ei ole väärtuste teenimata juuresarvu maksu võtmise
õigustatud ja läbivüdatav, vaid ka teistes riikides ei tohiks olla
vastavaid selle õige õiglasele maksule; tagajärjed aga, mis
siin selle maksu läbi saavutatavad, ei saaks loodetavasti ka
mitte halvemad olema tagajärgedest, mis lähikese ajaga
kätte saadud Inglismaal.

Maks väärtuste juuresarvu pealt saab kindlasti
kord võrre võrre kultuuririikide biidshhhide aktiivse figureerima,
- tahaks loota, et õige pea ka Eesti valariigis.

---

x) (Vaata eelmise ltk.)

Tabelid, mis ette toodud, on arvu seadud raamatute järele: "Sixty-third re-
port of the Commissioners of His Majesty's Inland Revenue. For the
Year ended 31st March, 1920. Presented to Parliament by Command of
His Majesty." London. Published by His Majesty's Stationery Office, 1920.

VI. Maksu väärtuste juuresarvu pealt Eesti.

Dr. Berendti poolt 1919a. rahaministeeriumile
sisseantud neljast maksimumenduse kavadest pidades üks vää-
rtuste juuresarvu maksu viinereaduse kohta käima.

Meie selleshase kätte peale vaatamata, ei
läinud minul kahjuks sõda selle ülalnimetatud kava-
ga tutvumada. Otsustades aga artikli järel, mis Dr. Berendti
poolt augusti ja septembri kuu "Eesti Majanduse" numb-
rites sama süüaamise kohta avaldatud ("Väärtuste juure-
sarvu maks") ja kus öeldakse: "Maksu alla võiksid kuul-
uda need maksud, mis saadakse hordareatud ja mitte kor-
dareatud maapiinna pealt, kõigepealt omanduse vahet-
use puhul. Peab vabalt jätama teatar puhtaxaru almu-
määr. Maks võib olla progressiivne, kuid maksu määr
peab olema mõõdukas," — peab arvama, et umbes sa-
masugustel alustel põhinev ka rahaministeeriumile
sisseantud maksimumenduse kava.

Meie võiksime ütelda nii: 1) Eesti käib maksu
alla väärtuste teenimata juuresarvu, mis saadud nii linna
maa ja majade, kui ka põllumaaliivide ja ehituste pealt;
2) sissetulekud, mis väärtuste juuresarvu maksust saadud,
tuleks jagamiseks riigi ja omavalitsuste vahel; 3) maksu võt-
mine käiks ühte ajaga, kui varandus uuele omanikule üle

lähel, kas ostu-müügi- ehk rendilepingu põhjal; 4/ vabast tuleb jätta ühe osa kasust, mis eruvõrre laangest omaniku heaks; 5/ maks olgu progressiivne, kuid maksu määr mitte kõrge.

Selle kava eesmärk püüdi näidata olgu veel need allakriipsutatud, et nii liina kui maa liikumata varanduste juures tuleb ilmsiks teinimata juurekasv, ega ole siis põhjusest, massustades üht, jätta teist massu alt vabast.

Kelle, kas rüügi või omavalitsuste heaks võtta meil maksu väärtuste juurekasvu pealt? Siin peab küll soovutama, et meil vana teed käidaks, mis Saksamaalgi heaks küditud: sissetulekad, mis maksust saadud, tuleksivad jagamiseks rüügi ja omavalitsuste vahel. Mõisuguse proportsioonis kumbki pool osa saaks uuest maksust, see oleks juba puht praktiline küsimus, ega kuulu selle kirjutuse ulatuspiiri.

Punkt 3. Maksu võtmine käis ühte ajaga, kus varandus uuele omanikule üle lähel, kas ostu-müügi, ehk rendilepingu põhjal. Perioodiline maksu võtmine, kus väärtused teatud hulga aastate järele uuesti hindamiseks tuleksivad, ei ole mitte soovitan juba sell lihtsal põhjusel, et sarnase hindamise toimendamise palju raha ja suurt kulu nõuaks; ühtlasi võib aga süü väga kergesti kuri-

tarvitusi ette tulla, juhtumisel, kui mõni
kindaja-ametnik mitte küllalt aus ei ole ja ennast ara-
osta laseb. Kõige kergem ja odavam on maksu võtta
just omavahendude vahetuse puhul. Maksud alla käiks kiu-
varake, mis oleks omavahendis- ja müügihinna va-
hel. Võib peaaegu kindlasti oletada, et mitmed õiged müü-
gihindade vahetamine saavad, üles andes müügihinna
määrata vähema summa, kui tõelikult saadud. Sa-
nased juhtumisel ei aita vist küll müügisugane abiõn,
ehk määrus - õiget hinda saab äärmiselt raske olema
kindlaks teha ja suur hulk väärtuste teenimata juure-
kasvust jääs sell kombel maksu alt vabaks. Omalist
abi toovad siin küll see, kui fiskal õigus oleks järeleöörd-
misega esineda - nüpea, kui kindlaks saab teha, et maksu-
aluse varanduse müügi juures valetateid on armud.

Mõnugust hinda aga siis arvesse võtta, kui
varandus kaugemat aega üle omavahend käes olnud? Selle kü-
simuse peale vastab Dr. Berendts: „Väärtuste juurekasvu
maksu väljaarvamise algpunktiina tuleks võtta momentl,
mil raudtee ühendus sisse ehitati. Nii siis; Narva, Raivere,
Tallinna, Baltiski liinade ja Fohvi, Tapa, Nõmme ning
neude vahel olevate maaalade tarvis tuleks võtta 1870a.
(Balti raudtee avamise alg); Tartu, Pärnu, Viljandi, Valga,
Võru, Paide, Haapsalu, ühes vastavate alevikundega ja

maaaladega nende vahel tuleks võtta momenti,
mille raudtee ühendus nende punktide vahel siiski sai seatud
(näituses Tartu jaoss - Tartu-Valga liini ehitamise aeg), ehk
vastava punkti lõpu jaamaas ümberehitamise aeg. Saare-
maa ja Hiumaa jaoss tuleks arvata, nõnda nimetatud
„Siinorjovi-tammi“ ehituse aega. — Dr. Berendts'i poolt
näidatud ajaga tuleb kõigiti peri olla, sest on veel ju
teada, et aute raudteede ehituse järele liikumata varan-
duste hiinad kohes tõusma hakkavad.

Maxsu võiks aga ka sell juhutamisel võtta,
kui liikumata varandus pikemaajalise (ütlemis, mitte
vähem, kui 14a. peale - nagu see on Inglismaal) rendile
antakse. Siin tuleks väärtus hindamiseks määrata
kindlaks juuresasv ning võetaks viimase pealt maksu.

Edasi. — Ei oleks mitte soovitan, kui
iga väiksemgi juuresasv saaks maksu alla pandud - sel-
pärast peaks kindlaks määratama juuresasvu ^{ülem} alamäär,
mis väärtuste juuresasvu maksust vaba oleks. Kui suur
see ülemäär ja kas ta üle riigi ühesuurune peaks ole-
ma - need on jällegi puht praktilised küsimused ja tulek-
sivad otsustamiseks maksu sisseadmise juures.

Lõpuks veel: maks ärge olgu mitte liig
kõrg, kuid realjuures progressiivne - kes suuremat ka-
su saanud, maksab ka rohkem väärtuste juuresasvu maksu.

Eelpool kõneledes tulumaksust ütlesime, et sel-
le maksu juures maksuvõimevõime ülevõimuline õigustlike maksja
pealt teise peale kõige vähem võimalik; seeläbi loovita-
sime, et samasugune omadus oleks ka väärtuste teenimata
juurekavu maksul. Et meie aga seal seda väidet pikemalt
ei kaitsenud, siis võidakse selle tõelikkuse juures kahelda;
pealegi on teada, et selle maksu vastased tehti argumen-
teerida jäänud, nagu ei oleks see nii, s. t. - nagu võiks
ka selle maksu juures õigustlike maksja maksu alt
pääseda, maksu kandmist teise kaela veeretades.

See maks olla rahvamajanduslikult kah-
julik, sest ta mõjuda maahinna tõusmisest kaasa.
Maksualune paneb müügilinnale väärtuse teenimata
juurekavu maksusumma juure - teel seega maksu-
kandjast uue väärtuse omandaja.

Omelt ei ole see nii. Silmaspidades
seda, et juurekavu maks on progressiivne - võime kor-
gesti tõendada, et see oletus arvustust välja ei kannata.
Nüüd, kui müüa müügilinnale juure lisaks mad-
susumma, tõuseb temal see väärtus ja temal tuleks
koguni rohkem maksu, kui ilma katseta maksuvoor-
mat võera õlgadele veeretada.

Kirjandus.

Väärtuste teenimata jõurekasvu maks on
üks kõige õiglasmatust maksudest. Ta rajab omale teed,
olguki plakamööda, kuid sihikindlalt ja tuleb aeg, kus
ta võikide kultuurarüüide büdshettide autéivon seisma
saab. Ühes rüügi varem, teises hiljem - võrd kindlasti
ka Eesti Vabariigi eelarves.

"Che sarà, sarà!"

Erialgu aga ei saa meil seda maksu
süüsi veel mitte elluvüüa - see on võimata: meie kõi-
kuva rahakursi jõures.

Meenuvad olud, meenub meie rahakursi
stabüüsimaks: süü võime tegelikude sammude astumisele
avuda - võime ka Eesti sissevada maksu väärtuste
teenimata jõurekasvu pealt.

x x x

Ed. Seligman,

"The x x x"
(Quarterly Journal of Economics) April 1893

Dr. H. Köppe,

"Das Selbstvermögen der Reichsfinanzverwaltung,"
Annalen des Deutschen Reichs 1910 (189, 19)

Dr. H. Köppe,

"Die Reichsfinanzreform von 1909"

Kirjandus.

- L. B. Kogkii, Oskoba wocydasemburwaro sozsuicmba,
Cäs, 1913.
- U. K. Ozerow, Oskoba gumaricoboi mayku, Moskwa, 1908.
- A. Wagner, Die Finanzwissenschaft.
- W. Vocke, Die Grundzüge der Finanzwissenschaft,
Leipzig, 1894.
- Eheberg, Finanzwissenschaft, 1912
- Reckel, Lehrbuch d. Finanzwissenschaft, 1907.
- G. v. Schönberg, Handbuch d. Politischen Oekonomie, 1898.
4. Aufl. III Band.
- A. Wagner, Über die Abschaffung des privaten Grund-
eigentums, 1870.
- B. Mberox-wisob, Oskowerie wopodkuxu redbuker-uocmen
ka zanadte, 1909.
- G. Cohn, System der Nationaloekonomie, II Band,
Stuttgart, 1889.
- Ed. Seligmann, "The canivification of public revenue"
(Quarterly Journal of Economics) April 1893.
- Dr. H. Köppl, "Das Schicksal der Reichszunachststeuer,"
Annalen des Deutschen Reichs 1910 (19, 10)
- Dr. Kauschmann, "Die Reichsfinanzreform von 1909."

F. Pabst,

„Die Besteuerung des unverdienten Wert-
zuwachses“, - Jahrbücher für Nationalökono-
mie und Statistik 1903.

Income Tax Act, 1918

Finance Act, 1920

Finance Act, 1919

Sixty-third report of the Commissioners of His Majesty's
Inland Revenue.

Income Tax and Super-Tax.

Report of the Royal Commission on the Income Tax.

Prof. Dr. F. Berends, „Väertaste juurekavvu maks“,

Esste Majandus, august, september 1921

Gustavus Myers, „Geschichte der grossen amerikanischen
Vermögen“, Berlin. 1916.

Puhtauskos

473658

TU RAAMATUKOGU

1 0300 01156029 1

Lints, Arnold